

VII. KRONIKA

PROFESOR ZBIGNIEW RADWAŃSKI DOKTOREM *HONORIS CAUSA* UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

Dnia 2 października 2007 roku w trakcie uroczystej inauguracji roku akademickiego w Uniwersytecie Szczecińskim Profesor Zbigniew Radwański odebrał nadaną Mu przez Senat tej Uczelni godność doktora *honoris causa*. Profesor Zbigniew Radwański, nestor prawników polskich i najwybitniejszy dziś znawca prawa cywilnego, współtwórca poznańskiej szkoły cywilistycznej, mistrz całego pokolenia polskich prawników-cywilistów, autorytet naukowy o światowym formacie, jest autorem fundamentalnych dzieł z zakresu części ogólnej prawa cywilnego, prawa zobowiązań, prawa rzeczowego, prawa spadkowego i prawa rodzinnego, a także ogólnej teorii prawa i innych nauk humanistycznych, takich jak semiotyka, filozofia i socjologia. Jest też zasłużonym organizatorem życia naukowego: członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk od 1991 roku, był w latach 1993-1995 wiceprezesem PAN, w latach 1993-1996 przewodniczył Komitetowi Nauk Prawnych. W latach 1986-1992 pełnił funkcję Przewodniczącego Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów, od roku 1997 przewodniczył Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przy Ministrze Sprawiedliwości. Przez wiele lat redagował kwartalnik „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny”. Jest redaktorem naczelnym monumentalnego „Systemu prawa prywatnego” -dwudziestotomowego dzieła zbiorowego, największego przedsięwzięcia edytorskiego w dziedzinie prawa. Był dziekanem i rektorem Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Warto przypomnieć, że swą przygodę z nauką rozpoczął Zbigniew Radwański jako historyk prawa. Jego pierwsza książka to *Prawa kardynalne w Polsce* (1951), monografia napisana w seminarium Zdzisława Kaczmarczyka, do dziś zachowująca wartość poznawczą. Potem publikował Zbigniew Radwański cenne teksty o recepcji prawa w Polsce schyłku XVIII wieku. Był współautorem ostatniego – obejmującego prawo cywilne II Rzeczypospolitej – tomu reprezentatywnego systemu „Historia państwa i prawa Polski” pod ogólną redakcją Juliusza Bardacha. Problemy historii prawa poruszał w książkowej biografii swego naukowego Mistrza, Alfreda Ohanowicza (w serii wydawniczej poznańskiego Wydziału Prawa i Administracji „Magistri nostri”), który w początkach swej drogi naukowej też ściśle współpracował z środowiskiem historyków prawa.

Po odebraniu dyplomu doktora *honoris causa* Profesor Zbigniew Radwański wygłosił wykład inauguracyjny pt. *Rola prawników w tworzeniu prawa*.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)

JUBILEUSZ PROFESORA ZYGFRYDA RYMASZEWSKIEGO

29 października 2007 roku odbyła się w Łodzi w salach reprezentacyjnych pałacu Alfreda Biedermanna uroczysta sesja naukowa dla uczczenia pięćdziesięciolecia pracy naukowej i osiemdziesiątej rocznicy urodzin prof. dr. hab. Zygryda Rymaszewskiego.

W spotkaniu, którego organizatorami były Katedra Powszechnej Historii Państwa i Prawa oraz Katedra Państwa i Prawa Polskiego Wydziału Prawa i Administracji UŁ, uczestniczyło liczne grono polskich historyków prawa i historyków reprezentujących najważniejsze ośrodki akademickie w Polsce oraz innych gości, wśród których obok najbliższych Profesora wymienić należy przedstawicieli różnych dyscyplin nauk prawnych Wydziału Prawa i Administracji UŁ.

Przybyłych powitał wieloletni współpracownik Jubilata, kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego Wydziału Prawa i Administracji UŁ, prof. dr. hab. Jacek Matuszewski, krótko przedstawiając sylwetkę i dorobek naukowy Jubilata. Mowy pochwalne, połączone z życzeniami i wspomnieniami razem spędzonego czasu wygłosili również inni – Jego Magnificencja Rektor UŁ prof. dr. hab. Wiesław Puś oraz Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UŁ prof. dr. hab. Zbigniew Góral. Charakteryzując osobowość Profesora podkreślali, że jest to nie tylko znakomity uczony, ale również wspaniały dydaktyk, a przy tym człowiek łączący skromność z naturalnością, bezpośrednim sposobem bycia i głębokim poczuciem humoru. Profesor Puś zwrócił też uwagę na trwające od wielu lat zaangażowanie Jubilata w organizację wraz z Towarzystwem „Rubież” wszechstronnej pomocy dla białoruskiej Polonii. W imieniu samorządowych władz miasta życzenia Profesorowi złożył wiceprzewodniczący Rady Miejskiej Łodzi, mgr Tomasz Kacprzak, przekazując okolicznościowy list gratulacyjny.

Następnie rozpoczęło się posiedzenie naukowe poświęcone prezentacji najważniejszych nurtów badawczych związanych z dorobkiem naukowym Jubilata.

Jako pierwszy głos zabrał dr Wiesław Nowosad (UMK), który w referacie pt. *Woźni ziemscy i generalowie woźni w ziemi chełmińskiej* nawiązał do najnowszej problematyki stanowiącej przedmiot studiów i przygotowywanej przez Profesora monografii.

W kolejnym wystąpieniu prof. dr. hab. Alicja Szymczakowa (UŁ) podjęła pod nieco przeciwnym tytułem *Prawo – nauką pomocniczą historii* zagadnienie wzajemnych relacji między historią, a historią prawa. M.in. na przykładzie badań Profesora, mówiła o znaczeniu dyscyplin historyczno-prawnych dla badań historycznych, podkreślając względny charakter zarysowanego w temacie wygłaszanego referatu pojęcia *nauki pomocnicze*. Profesor Szymczakowa wskazała na potrzebę i korzyści postawy integrującej, wiążącej różne dyscypliny naukowe, z których każda może stać się dla innej w jakiś sposób pomocniczą.

Profesor Krystyna Kamińska (UMK), mówiąc o *Roli Profesora Zygryda Rymaszewskiego w postępie badań nad prawem niemieckim w Polsce*, podkreśliła poważne osiągnięcia i nowatorstwo Jego studiów, wysoko oceniając nie tylko znakomity warsztat naukowy Profesora, ale i „benedyktyńską” wytrwałość w pracy nad wytworzonym przez praktykę materiałem źródłowym. Prelegentka wspomniała o najważniejszych pracach naukowych, w tym zwłaszcza o dwóch wyjątkowych studiach źródłoznawczych pt. *Łacińskie teksty Landrechtu Zwierciadła Saskiego. Versio Vratislaviensis, versio Sandomiersis, Łaski* (1975) oraz *Łacińskie teksty Landrechtu Zwierciadła Saskiego. Jaskier – tekst główny i noty marginesowe* (1985), przedstawiających proces adaptacji systemu norm prawa niemieckiego do potrzeb polskiej praktyki sądowej.

W ostatnim referacie, pod znamienym tytułem *Prawo wszędzie jest prawem. Ustrój i prawo w rodzinnych stronach Profesora Zygryda Rymaszewskiego*, prof. dr. hab. Wojciech Witkowski przypomniał kilka faktów z biografii Profesora Zygryda Rymaszewskiego, a następnie długo i barwnie, nie pomijając również osobistych wątków, mówił o przeszłości prawa wschodnich krańców Rzeczypospolitej, będących krajem dzieciństwa i wczesnej młodości Jubilata, których wielokulturowość i barwność etniczna ukształtowały Jego osobowość.

Jubileusz był także okazją do wręczenia Profesorowi szczególnego prezentu dedykowanego Jubilatowi X tomu *Studiów z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego*.

Kulminacyjnym punktem uroczystości był moment, w którym głos zabrał Jubilat. Wyraźnie wzruszony Profesor mówił krótko, acz z dużą dozą humoru, dziękując zebranym za wyrazy uznania i życzliwości.

W części nieoficjalnej sesji Jubilat przyjął życzenia od wszystkich osób przybyłych na uroczystość. Akcentem kończącym uroczyste spotkanie była tradycyjna lampka wina.

Ad multos annos Panie Profesorze!

ADAM KULESZA (Łódź)

„PRAWO RZYMSKIE A KULTURA PRAWNA EUROPY”

W dniach 22-23 października 2007 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Prawo rzymskie a kultura prawna Europy”. Została ona zorganizowana przez Katedrę Prawa Rzymskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II we współpracy z Katedrą Teorii oraz Historii Państwa i Prawa Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franko we Lwowie w ramach Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC wspierającego rozwój regionów lubelskiego i lwowskiego.

Zasadniczym celem spotkania była refleksja nad ewolucją prawa rzymskiego, rolą, jaką odegrało ono w kształtowaniu europejskiej kultury prawnej oraz nad nieprzemijającymi wartościami, które korzeniami sięgają starożytności rzymskiej.

Zaproszeni do udziału w dwudniowych obradach zostali uczeni z Niemiec, Włoch, Wielkiej Brytanii, Słowacji, Czech, Ukrainy, Polski. Wprowadził merytorycznie w tematykę spotkania ks. Prof. Antoni Dębiński (katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) odczytem pt. *Rola i znaczenie prawa rzymskiego w dziejach Europy*. Kolejno, w trakcie czterech sesji, na które podzielona została konferencja, prelekcje wygłosili: Prof. Tomasz Giaro (Uniwersytet Warszawski): *Prawo rzymskie zawsze umiera wraz z kodyfikacją*; prof. Mychajło Bajmuratow (Uniwersytet w Mariupolu): *Wpływ rzymskich municypiów na współczesny samorząd terytorialny*; dr Paul du Plessis (Uniwersytet w Edynburgu): *Prawo podnajmu w prawie rzymskim oraz w ius commune*; dr Natalija Jefremowa (Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilji Miecznikowa): *Recepcja prawa rzymskiego w Statucie Wielkiego Księstwa Litewskiego z 1588 roku*; dr Marzena Dyjakowska (Katolicki Uniwersytet Lubelski Wołodymyr Kossak (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franko): *Recepcja prawa rzymskiego w ukraińskim prawie zastawu*; prof. Michał Skrejek (Uniwersytet Karola w Pradze): *Depositum w prawie rzymskim i we współczesnym prawie czeskim*; dr hab. Wołodymyr Makarczuk (Państwowy Uniwersytet Spraw Wewnętrznych we Lwowie): *Zasady prawne i sposoby otrzymania obywatelstwa rzymskiego i obywatelstwa w krajach Unii Europejskiej*; prof. Wojciech Dajczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu): *Tradycja romanistyczna a współczesna debata o zasadach prawa prywatnego*; prof. Marek Kuryłowicz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie): *Prawo rzymskie jako uniwersalna metafora etyczna*.

W ramach konferencji, oprócz dyskusji, które wieńczyły poszczególne sesje, odbyła się dyskusja panelowa nt. Roli prawa rzymskiego we współczesnym systemie edukacji prawnej. W charakterze panelistów wystąpili: ks. prof. Franciszek Longchamps de Bérier (Uniwer-

sytyet Jagielloński\Uniwersytet Warszawski), dr Anna Feduszczyk-Pasławska (Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franko), dr Zabój Horak (Uniwersytet Karola w Pradze), dr Paul du Plessis (Uniwersytet w Edynburgu), mgr Georg von Daniels (Uniwersytet w Kolonii), dr Maciej Jońca (Katlicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II). Debata wpisała się szerszą dyskusję na temat współczesnego modelu edukacji prawniczej.

Międzynarodowy charakter konferencji umożliwił uczestnikom wymianę spostrzeżeń dotyczących wpływu prawa rzymskiego na kształtowanie współczesnej kultury prawnej, a także doświadczeń odnośnie do roli prawa rzymskiego w kształceniu młodych adeptów prawa. Wygłoszone podczas obrad referaty, zadane pytania poczynione konstatacje dowodzą, że prawo rzymskie nie przestało istnieć..

W najbliższym czasie planowane jest wydanie publikacji (w trzech wersjach językowych: polskiej, angielskiej i ukraińskiej) zawierającej materiały zaprezentowane podczas obrad.

DOROTA STOLAREK (Lublin)

ZJAZD KATEDR HISTORII DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH W KRAKOWIE-PRZEGORZALACH

Doroczny Zjazd Katedr historii doktryn politycznych i prawnych, który odbył się w dniach 21-23 września 2007 roku w Krakowie-Przegorzalach, organizowały cztery jednostki Uniwersytetu Jagiellońskiego: Katedra Współczesnych Doktryn Politycznych Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, Katedra Historii Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa i Administracji UJ, Zakład Historii Myśli Politycznej Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, Katedra Polskiej Myśli Politycznej Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ.

Temat Zjazdu brzmiał *Czas a trwanie idei politycznych i prawnych*. Organizatorzy pragnęli skoncentrować się na rozważaniach dotyczących periodyzacji doktryn politycznych i prawnych, cezur czasowych pomiędzy epokami, na kwestii wzajemnego przenikania się nurtów, wpływów i zależności między nimi. Wybór tematu podyktowało przekonanie, iż tego typu zagadnienia posiadają duże znaczenie dla dydaktyki historii doktryn politycznych i prawnych, dla pracy naukowej oraz dla formułowania tematów oraz planów badawczych.

Zjazd otwierali: Dziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ prof. dr hab. Wiesław Kozub-Ciembroniewicz oraz Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UJ prof. dr hab. Tadeusz Włudyka.

Pierwszą sesję Zjazdu prowadził prof. dr hab. Ryszard Małajny. Wprowadzenie do omawianej na Zjeździe problematyki wygłosił prof. dr hab. Henryk Olszewski. Autorką drugiego wystąpienia, zatytułowanego *Idee polityczne i ich prekursorzy*, była dr hab. profesor UAM Maria Zmierzczak. Głos w dyskusji wokół wystąpienia zabrał prof. dr hab. Andrzej Sylwestrzak.

W drugim dniu Zjazdu pierwszą część obrad prowadziła prof. dr hab. Maria Zmierzczak. Pierwsze wystąpienie *Czas, idee, interpretacje* należało do prof. dr hab. Michała Jaskólskiego. Drugi referat *Rewolucyjny konserwatyzm w systemie niemieckiego konserwatyzmu* wygłosił prof. dr hab. Marek Maciejewski. Jako trzeci referat *O „wieczności” koncepcji elit władzy* zaprezentował dr Marcin Niemczyk; współautorem pracy był prof. dr hab. Lech Dubel, któremu choroba uniemożliwiła udział w Zjeździe. W części dyskusyjnej kolejno głos zabrali: prof. dr hab. Maria Zmierzczak, dr Mirosław Sadowski, prof. dr hab. Marek Maciejewski,

prof. dr hab. Andrzej Sylwestrzak, dr Jakub Skomiał, dr Paweł Sydor. W ostatniej części przedpołudniowej sesji referenci odnosili się do sformułowanych uwag, zapytań i komentarzy.

Popołudniową część obrad drugiego dnia otwierała prezentacja wydawnictwa Wolters Kluwer, specjalizującego się w publikacjach z zakresu prawa, podatków, finansów i edukacji. Popołudniową sesję prowadził prof. dr hab. Marek Maciejewski. Referat *Nowe interpretacje podziału władz* wygłosił prof. dr hab. Andrzej Sylwestrzak. Głos w dyskusji zabrali: prof. dr hab. Ryszard Małajny, prof. dr hab. Maria Zmierczak i mgr Marta Polaczek.

Na drugą część popołudniowych obrad składały się prezentacje dorobku naukowego: wydawnictw książkowych i periodyków, odbytych kolokwiiw habilitacyjnych, obronionych prac doktorskich od 2005 roku. Pierwsza prezentacja dotyczyła pięciu prac nieobecnego prof. dr hab. Karola Joncy, w którego imieniu mówiła sekretarz Zjazdu dr Anna Citkowska-Kimla. Rozpoczęto od odczytania przesłanego przez Pana profesora listu, w którym żegnał się z prowadzonymi przez wiele lat „Studiami nad faszyzmem i zbrodniami hitlerowskimi”. Ich ostatni, 29 tom był również przedmiotem krótkiej prezentacji. W dalszej części przybliżono kolejno cztery publikacje nieobecnego profesora: *Dekrety prezydenta Edvarda Beneša. Niemcy w czechosłowackiej doktrynie politycznej i prawnej z lat 1920-1945*, Wrocław 2005; *Dzieje Sławięcic do roku 1945*, Kędzierzyn Koźle 2007; *Denken mit Moltke. Gedanken über Kreisau und Krzyżowa*, Krzyżowa 2006; Paul Peikert, *Kronika dni oblężenia Wrocław 22.01-6.05.1945*, Wrocław 2006. Druga prezentacja dotyczyła książki dr Anny Citkowskiej-Kimli *Państwo, religia, historia. Myśl polityczna Novalisa – Friedricha von Hardenberga*, Kraków 2006. Następnie swoją rozprawę doktorską *Jednostka, państwo i prawo w filozofii Fryderyka Nietzschego. Mała versus wielka polityka* przybliżyła dr Marta Baranowska. Jako trzeci wystąpił dr Arkady Rzegocki, prezentując przekład swojego autorstwa dzieł Lorda Actona *W stronę wolności*, Kraków 2006. Czwarta prezentacja, dr. Piotra Kimli, także obejmowała tłumaczenie, opracowanie i wstęp, w tym wypadku dzieł T.S. Elitota, *Chrześcijaństwo, kultura, polityka*, Warszawa 2007.

W trzecim dniu obrad kontynuowano prezentację dorobku naukowego. Sesję prowadził prof. dr hab. Wiesław Kozub-Ciembrowicz. Jako pierwsza mówiła dr Iwona Barwicka-Tylek o swojej pracy doktorskiej *Wolność w historii myśli politycznej. Próba postmodernistycznej reinterpretacji wybranych koncepcji wolności*. Jako drugi omawiał swoją książkę dr Maciej Cesarz: *Od „Większej Brytanii” do zjednoczonej Europy: faszystowska doktryna Oswalda Mosleya*, Wrocław 2006. Jako trzecia rekomendowała monografię *Państwo i społeczeństwo w poglądach Piusa XI*, Kraków 2005, dr Ewa Kozerska. Czwarta prezentacja dotyczyła rozprawy doktorskiej dr. Jacka Malczewskiego: *Eutanazja, moralność i prawo. Etyczne podstawy prawnej regulacji eutanazji*. Piąte wystąpienie dr. Macieja Marszała obejmowało omówienie trzech publikacji: *Włoski faszyzm w polskiej myśli politycznej i prawnej 1922-1939*, Wrocław 2007; *Pod znakiem swastyki. Polscy prawnicy wobec Trzeciej Rzeczy*, wybór M. Marszał, Kraków 2005; *Amica Italia. Polscy prawnicy wobec włoskiego faszyzmu 1922-1939*, wstęp M. Marszał, Kraków 2004. Szósty prezentował swoje *Rozważania o pojęciu polityki w kręgu kultury attyckiej*, Kraków 2007, dr Mateusz Nieć. Rozprawę doktorską przybliżył również dr Marcin Niemczyk, dotyczyła ona *Doktryny nowej klasy w ujęciu Milovana Djilasa*. Dr Mirosław Sadowski zaprezentował podręcznik napisany wspólnie z prof. dr hab. Markiem Maciejewskim: *Powszechna historia gospodarcza od XV do XX wieku*, Wrocław 2007; ponadto zarekomendował *Wrocławskie studia Erazmiańskie*. Dr Tomasz Scheffler opowiedział o swojej książce: *Europa po Hitlerze. Ład międzynarodowy w koncepcjach konserwatywnej opozycji w Trzeciej Rzeszy*, Wrocław 2006. Dr Jakub Skomiał krótko scharakteryzował publikacje trzech nieobecnych uczestników Zjazdu: dr. Kazimierza Michała Ujazdowskiego, *Żywotność konserwatyzmu. Idee polityczne Adolfa Bocheńskiego*, Warszawa 2005, oraz tegoż: *Zanim powstała „Kultura”. Antologia tekstów Adolfa Bocheńskiego poświęconych polskiej polityce wschodniej*, Lublin 2006; dr. Tomasza Szczecha *Państwo i prawo w doktrynie św. Augustyna, Marcina Lutra i Jana Kalwina*, Łódź 2007, oraz dr. Macieja Chmielińskiego: *Max Stirner*.

Jednostka, społeczeństwo, państwo, Kraków 2006. Jako ostatni o swojej rozprawie doktorskiej *Czas i trwanie idei własności prywatnej w doktrynie społeczno-politycznej Kościoła katolickiego* mówił dr Zbigniew Władek.

Prezentacje dorobku naukowego zamknęły doroczny Zjazd Katedr Historii Doktryn Politycznych i Prawnych, zorganizowany w Krakowie-Przegorzalach. Wszystkie wystąpienia, referaty i informacje o poszczególnych osiągnięciach zostaną zamieszczone w pokonferencyjnej publikacji.

ANNA CITKOWSKA-KIMLA (Kraków)

COLLEGIO DI DIRITTO ROMANO: „LA REPRESSIONE CRIMINALE NELLA ROMA REPUBBLICANA FRA NORMA E PERSUASIONE”

W dniach 9-26 stycznia oraz 6-12 września 2007 odbyło się Collegio di Diritto Romano, zorganizowane przez Centro di studi e ricerche sui Diritti Antichi (CEDANT) z siedzibą w Pawii. CEDANT istnieje i aktywnie działa od roku 1997¹. Kierownikiem tego jedyne go w swoim rodzaju przedsięwzięcia na skalę europejską jest prof. Dario Mantovani, zaś od strony organizacyjnej ze znakomitym skutkiem czuwa nad wszystkim dr Donatella Zoroddu².

Dla tegorocznych obrad przewidziano temat „La repressione criminale nella Roma repubblicana fra norma e persuasione”, a zatem prawo karne. Jak co roku, obrady podzielone zostały na dwie części. W trakcie pierwszej (9-26 stycznia 2007) przez trzy tygodnie piętnastu młodych badaczy słuchało wykładów wybitnych znawców problematyki starożytniczej oraz brało udział w ożywionych dyskusjach. Poszczególne wystąpienia zostały uporządkowane w trzech cyklach (*Dal iudicium populi alle quaestiones, Iudicia publica fra diritto e retorica, Processo e politica*). Głos zabrali: prof. Andrew Lintott (Oxford) – *Provocatio e iudicium populi dopo Kunkel*, prof. Yan Rivière (Rzym) *La interdictio aquae et ignis*, prof. Dario Mantovani (Pawia) – *L'emersione delle quaestiones*, prof. Bernardo Santalucia (Florencja) – *Forme della repressione criminale in età arcaica* oraz *Iudicium publicum*, prof. Umberto Laffi (Piza) – *Cittadini romani davanti ai tribunali delle città libere*, prof. Filippo Coarelli (Rzym) – *I luoghi del processo*, prof. Gualtiero Calboli (Bologna) – *Introduzione all'inventio*, prof. Vincenzo Giuffrè (Neapol) – *L'omicidio e la Pro Cluentio* (w ujęciu prawnym), prof. Emilio Narducci (Florencja), *L'omicidio e la pro Cluentio* (w ujęciu filologicznym), prof. Gianluigi Baldo (Padwa), *La repetundae e le Verrine* (w ujęciu filologicznym), prof. Carlo Venturini (Piza), *La repetundae e le Verrine* (w ujęciu prawnym), prof. Michael C. Alexander (Chicago), *L'ambitus e la Pro Plancio* (w ujęciu filologiczno-historycznym), prof. Lorenzo Fascione (Rzym), *L'ambitus e la Pro Plancio* (w ujęciu prawnym), Alberto Cavarzere (Weronia) – *La vis e la pro Caelio*, prof. Jean-Louis Ferrary (Paryż) – *La maiestas, la Cornelia e la difesa di Norbano*, prof. Paolo Desideri (Florencja) – *La sanzione del ius belli fra politica e processi*, prof. Giancarlo Mazzolli (Pawia) – *Fra diritto e poesia: i primi due libri delle satire di Lucilio*.

¹ Zainteresowanych (warto!) odsyłamy na stronę: <http://www.iuss.unipv.it/centri.php?id=4&sez=1>.

² Warto wspomnieć, że niedawno ukazał się kolejny tom materiałów konferencyjnych *Testi e problemi del giusnaturalismo Romano*, red. D. Mantovani, A. Schiavone, Pavia 2007. Z poprzednich edycji warto wymienić udane publikacje – *Le Dodici Tavole. Dai Decemviri agli Umanisti*, red. M. Humbert, Pavia 2005; *Gli Statuti Municipali*, red. L. Capogrossi Colognesi, E. Gabba, Pavia 2006.

Po zakończeniu pierwszej części tegorocznej edycji uczestnikom pozostawiono 6 miesięcy na przygotowanie własnych wystąpień. Nad ich naukowymi poczynaniami czuwali tutorzy wybrani uprzednio spośród grona profesorskiego. Ostatecznie w dniach 6-12 września 2007 nastąpiła wyczekiwana zamiana ról. Młodzi naukowcy wcielili się w role prelegentów, zaś profesorowie ukonstytuowali ciało opiniodawcze. Obrady rozpoczął referat autorstwa Nino Milazzo (Katania) – *La fattispecie materiale Della lex Licinia de sodaliciis: le origini del reato associativo*. Następnie głos zabrali kolejno: Giuglia Faro (Piza) – *Sul consilium del governatore nei procesji criminali tra II e I secolo a.C.*, Rachele Hassan (Rzym) – *Un „catalogo” di leges regiae conosciuto da Virgilio? (Aen. 6.608-614)*, Margherita Scognamiglio (Neapol) – *Tra retorica e diritto: alcuni esempi di interpretazione delle leges iudiciorum publicorum nelle orazioni di Cicerone*, Elżbieta Loska (Warszawa) – *Insidiatorem iure interfici posse. Le circostanze esimenti come metodo di difesa nel processo – pro Milone di Cicerone*, Aandrea Balbo (Turyn) – *Procedimenti penali e civili nello stato romano tra la fine della repubblica e l'avvento di Ottaviano (49-31 a.C.)*, Marlene Peinhopf (Graz) – *C.J.A. Mittermaier – das Fortwirken seines Werkes und sein Einfluss auf Theodor Mommsen*, Federico Procchi (Piza) – *L'irrelevanza penale dei munuscula nelle imputazioni di repetundis. Considerazioni a margine di Plin. Ep. 4.9.7*, Claudia Bensi (Florenca) – *Su alcuni aspetti dell'in Vatinius di Cicerone*, M. Ledneva (Moskwa) – *La confisca dei beni come parte aquae et ignis interdictio all'età repubblicana*; S. Liva (Pawia) – *Sulla funzione del quaesitor: testi e ipotesi*; A. Seelentag (Kolonja) – *Die versuchte Einsetzung einer quaestio im Jahre 74. Ein Beitrag zum Begriff der Korruption in der römischen Strafrechtspflege*; S. Cristaldi (Katania) – *Praevaricatio*, M. Jońca (Lublin) – *Exilium voluntarium – un lusso solo per alcuni scelti?* Interesującym akcentem było także wystąpienie, w którym prof. Emilio Gabba (Pawia) zaprezentował sylwetkę swego mistrza, wybitnego znawcy historii starożytnej prof. Plinio Fraccaro.

Dla młodych naukowców zajmujących się zagadnieniami związanymi z rzymskim prawem karnym udział w piątej edycji programu CEDANT stanowi doświadczenie bezcenne. W pierwszej kolejności stworzył on możliwość kontaktu z wybitnymi znawcami poruszanych zagadnień. Wykłady oraz dyskusje dały asumpt do skonfrontowania własnych ustaleń z punktem widzenia innych badaczy oraz nierzadko spojrzenia na omawiane problemy z nowej perspektywy. Nie bez znaczenia okazuje się także wiedza na temat najbardziej popularnych obecnie trendów w romanistyce oraz planów badawczych koleżanek i kolegów z innych krajów.

Twórczemu myśleniu sprzyjała przyjazna i otwarta atmosfera zarówno podczas obrad, jak i poza nimi. Nierzadko dyskusje nad najciekawszymi kwestiami przenoszono do stołówki, pokoiów lub kawiarni, gdzie były kontynuowane do późnych godzin wieczornych. Poziom naukowej temperatury oraz stopień zaangażowania uczestników były wysokie.

Niezwykle trafnym pomysłem okazało się połączenie prelekcji z prawa rzymskiego z prezentacjami dotyczącymi historii starożytnej, poezji, retoryki czy archeologii. Zabieg ten pozwolił umieścić omawiane problemy w możliwie szerokim kontekście. Z drugiej strony stworzył możliwość aktywnego uczestniczenia w obradach nie tylko adeptom prawa rzymskiego, ale także historii starożytnej czy filologii klasycznej.

Należy wierzyć, że spotkanie w Pawii w ramach „Collegio di Diritto Romano” stanie się dla uczestników przyczynkiem dla znalezienia podstawy dla dalszych kontaktów i owocnej współpracy, a także przyczyni się do dalszej popularyzacji rzymskiego prawa karnego wśród przedstawicieli innych dyscyplin naukowych³.

ELŻBIETA LOSKA (Warszawa), MACIEJ JOŃCA (Lublin)

³ Kolejne spotkanie („Homo, caput, persona. La costruzione giuridica dell'identità nell'esperienza romana”) zaplanowane jest na okres 14 stycznia-11 lutego 2008. Zob. <http://www.iuss.unipv.it/centri.php?id=4&sez=1>.

III OPOLSKIE COLLOQUIUM PRAWNO-HISTORYCZNE W BRZEGU

W dniu 18 kwietnia 2007 roku w Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu odbyło się III Opol-
skie Colloquium Prawno-Historyczne na temat: *Prawne, historyczne i doktrynalne aspekty
własności*.

Organizatorami kolejnego już spotkania historyków prawa były: Katedra Historii
Polski i Historii Powszechnej Państwa i Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu
Opolskiego, Katedra Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego WPiA, Wojewódzki
Oddział Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Opolu, Koło Naukowe Inter-Lex
oraz Centrum Dokumentacji Europejskiej w Opolu. Sekretarzami naukowymi Colloquium
byli: ks. dr Piotr Sadowski, dr Ewa Kozerska i dr Andrzej Szymański.

Podczas obrad referaty wygłosili goście przybyli z krajowych ośrodków uniwersyteckich
oraz z zagranicy, a także pracownicy naukowo-dydaktyczni Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Opolskiego.

Przybyłych gości w osobach Henryka Mazurkiewicza, przewodniczącego rady powiatu
brzeskiego i Wojciecha Huczyńskiego, burmistrza Brzegu powitał dziekan Wydziału Prawa
i Administracji Uniwersytetu Opolskiego prof. UO dr hab. Stanisław Leszek Stadniczeńko.
W krótkim słowie wprowadzającym w tematykę colloquium przedstawił on m.in. wspaniałe
tradycje prawnicze miasta Brzegu.

Sesję pierwszą, której przewodniczył prof. dr hab. Marek Maciejewski z Uniwersytetu
Wrocławskiego i Opolskiego, zainaugurował prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz (Uniwersytet
Warszawski, przewodniczący Komisji Praw Antycznych PAN). W swym wystąpieniu skon-
centrował się on na określeniu miejsca, jakie zajmowała własność w prawie rzymskim. Według
prelegenta, Rzymianie nie traktowali własności jako wartości absolutnej – zakres pojęcia wła-
sności uzależniony był m.in. od bieżącej polityki, także gospodarczej. Dopiero szkoła prawa
natury uczyniła własność pojęciem jednoznacznie zdefiniowanym. W drugiej części swego
wystąpienia prof. Wołodkiewicz odniósł się do praktyk wielu polskich parlamentarzystów,
którzy w sposób niewłaściwy powołują się na rzekome regulacje podczas debaty sejmowej dla
uzasadnienia swoich twierdzeń.

Kolejnym referentem był gość z Libanu, wybitny romanista – prof. dr Emile Bejjani (Rada
Konstytucyjna Republiki Libańskiej), który przedstawił zarys problematyki związanej z insty-
tucją zasiedzenia w prawie rzymskim i współczesnym prawodawstwie libańskim. Tytuł przed-
łożenia zaprezentowanego w języku francuskim to: *L'usucapion en droit romain et ses reflets
en droit libanais*.

Prof. UAM dr hab. Wojciech Dajczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
w błyskotliwym wystąpieniu omówił aktualny stan dyskursu naukowego o zakresie przedmio-
towym prawa własności. Uwagi swe sformułował z perspektywy tradycji prawa rzymskiego,
udzielając odpowiedzi na trzy pytania: 1. Co to jest własność? 2. Jak nabyć własność? 3. Co
może stanowić przedmiot własności?

Następnie zebrani wysłuchali wykładu prof. UO dr hab. Stanisława L. Stadniczeńki,
w którym naświetlił on problematykę związaną z prawami do własności w Konstytucji RP.
Prof. Stadniczeńko zagadnienie prawa własności rozpatrywał w relacji do praw człowieka
ujętych w prawodawstwie różnych krajów i narodów, poczynwszy od Karty Praw Wirginii
z 12 czerwca 1776 roku aż do współczesnych regulacji europejskich i Konstytucji RP
z 2 kwietnia 1997 roku.

Kolejnym referentem był ks. prof. UO dr hab. Artur Mezglewski (Katolicki Uniwersytet
Lubelski i Uniwersytet Opolski). Temat jego wystąpienia to *Naruszenie praw własności
w okresie PRL na przykładzie kościelnych nieruchomości szkolnych*. Poruszył w nim proble-
matykę wywłaszczania nieruchomości szkolnych, kwestię ograniczeń własności w oparciu

o przepisy prawa administracyjnego oraz związane z wywłaszczeniami bezprawnego zabór majątku ruchomego znajdującego się na terenie szkół. W każdej części wystąpienia dokonano oceny działań z obowiązującym podówczas prawem. W konkluzji referent stwierdził, iż „przejmowanie nieruchomości [...] szkół wyznaniowych stanowiło jeden z przejawów szeroko pojętej polityki ograniczania infrastruktury kościelnej i miało na celu zmniejszenie możliwości oddziaływania instytucji kościelnych na społeczeństwo oraz utrudnienie bądź uniemożliwienie ich jakiegokolwiek rozwoju”.

Sesję przedpołudniową zamykał referat dr Mirosława Sadowskiego z Uniwersytetu Wrocławskiego. W sposób bardzo interesujący referent przybliżył zebranych mało znane regulacje prawa muzułmańskiego, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki własności. Konkludując, autor zauważył: „Muzułmańskie prawo własności różni się [...] od koncepcji prawa wypracowanej przez jurystów rzymskich. Dla muzułmanów własność nie jest [...] świętym i nienaruszalnym prawem naturalnym. Sami wyznawcy Allaha podkreślają, mając na myśli model idealny, że własność powinna służyć realizacji podstawowych celów muzułmańskiej polityki: sprawiedliwości społecznej, powszechnej edukacji, wzrostowi ekonomicznemu, likwidacji bezrobocia i bezpieczeństwu społecznemu”.

Pomiędzy sesjami odbyło się wręczenie nagrody Peregryna z Opolą za umiłowanie sprawiedliwości, ufundowanej przez Wojewódzki Oddział Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Opolu. Nagroda ta jest przyznawana za umiłowanie sprawiedliwości i jest tradycyjnie wręczana każdego roku podczas obrad Opolskiego Colloquium Prawno-Historycznego osobom wyłonionym przez kapitułę. W tegorocznej edycji nagrodzeni zostali: Halina Łubniewska, prezes Stowarzyszenia Uniwersytet Trzeciego Wieku w Opolu i dr Paweł Kozerski, wieloletni dyrektor Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, wybitny muzealnik i pasjonat, któremu brzeski Zamek zawdzięcza swój obecny blask. Podczas ceremonii wręczenia nagród laudację wygłosił Tadeusz Staszczak, przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Opolu.

Po przerwie obiadowej uczestnicy Colloquium zwiedzili Muzeum Piastów Śląskich oprowadzani przez jego dyrektora – dr Pawła Kozerskiego.

Sesji popołudniowej, która rozpoczęła się o godz. 15.00, przewodniczył prof. UAM dr hab. Wojciech Dajczak.

Pierwszy głos zabrał ks. dr Piotr Sadowski (Uniwersytet Opolski, Biskupi Sąd Duchowny w Opolu), który zaprezentował wyniki swoich badań nad problematyką nabycia własności pożytków naturalnych w prawie rzymskim. W ciekawym referacie omówił on specjalistyczną terminologię używaną w tej dziedzinie prawa rzymskiego, przedstawił poglądy polskich i zagranicznych znawców tematu, a także przedstawił sposoby nabycia konkretnych rodzajów pożytków naturalnych.

Kolejną referentką była mgr Monika Koncur (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Zaprezentowała ona opracowanie pt. *Cautio damni infecti – granice odpowiedzialności*.

Interesujący referat przedstawił ks. dr Bogdan Węgrzyn (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wyższe Seminarium Duchowne OO. Franciszkanów we Wronkach). Przedstawił on słuchaczom kwestie związane z własnością w konstytucjach Zgromadzenia Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim.

Ostatnim referentem był dr Andrzej Szymański (Uniwersytet Opolski), który przedstawił zebranych kulisy likwidacji przez władze lokalne w dniu 7 listopada 1946 roku Domu Dziecka *Caritas* w Kuźni Raciborskiej.

Po zakończeniu wystąpień merytorycznych i dyskusji nad referatami prof. dr hab. Wojciech Dajczak dokonał podsumowania obrad III Opolskiego Colloquium Prawno-Historycznego, zaś prof. UO dr hab. Stanisław L. Stadniczeńko zamknął obrady, wyrażając podziękowanie za zorganizowanie Colloquium ks. dr. Piotrowi Sadowskiemu i osobom współpracują-

cym (dr dr E. Kozerska, A. Szymański) oraz słuchaczom, spośród których do najwytrwalszych zaliczali się członkowie Koła Naukowego Inter-Lex z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego. Należy dodać, że przedstawione referaty cechował wysoki poziom merytoryczny, zaś konferencja była bardzo sprawnie zorganizowana. Materiały konferencji zostaną opublikowane.

ANDRZEJ SZYMAŃSKI (Opole)

I SYMPOZJUM DZIEJÓW BIUROKRACJI

W dniach 22-23 czerwca 2007 r. odbyło się w Siedlcach pierwsze „Symposium Dziejów Biurokracji”. Zorganizowały je wspólnie Zakład Historii Średniowiecznej i Archiwistyki Akademii Podlaskiej w Siedlcach oraz Zakład Archiwistyki Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej przy współudziale Siedleckiego Towarzystwa Naukowego. Była to próba stworzenia forum dla badaczy zainteresowanych zjawiskiem biurokracji w ujęciu historycznym, a reprezentujących różne dyscypliny naukowe. Wieloaspektowość tej problematyki skłoniła do udziału w symposium historyków wraz z archiwistami oraz historyków prawa.

Jego uczestnicy reprezentowali ośrodki uniwersyteckie (Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Warszawski), inne typy szkół wyższych (Akademia im. J. Długosza w Częstochowie, Akademia Podlaska, Akademia Świętokrzyska, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku) jak również państwową służbę archiwalną (Archiwa Państwowe w Lublinie, Płocku i Siedlcach). Na sesji plenarnej oraz w ramach trzech sekcji wygłoszono 30 referatów. Mieściły się one w dwóch zasadniczych nurtach – badań nad strukturami i procedurami biurokratycznymi (w tym studiów z historii prawa ustrojowego i procesowego) oraz jako spojrzenia na biurokrację w rozumieniu urzędników jako grupy społecznej.

Największa liczba wystąpień dotyczyła zjawisk biurokratycznych w strukturach szeroko pojętego aparatu władzy publicznej. Metoda badań prozopograficznych została szczegółowo zaprezentowana na przykładzie karier żołnierzy wojsk rzymskich (Ireneusz Łuć). Przedmiotem referatów badaczy okresu staropolskiego były: urząd woźnego generalnego w Prusach Królewskich w XVI wieku (Wiesław Nowosad), kancelaria podskarbis litewskich w XVII wieku (Anna Filipczak-Kocur), działanie kancelarii w okresie saskim (Henryk Palkij), Gabinet Stanisława Augusta Poniatowskiego (Zofia Chyra-Rolicz) oraz Kancelaria Wojskowa tego samego monarchy (Katarzyna Bucholc-Srogosz).

Okresu Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego do roku 1867 dotyczyły referaty poświęcone dziewiętnastowiecznemu dyskursowi o biurokracji (Alicja Kulecka), stosunkowi władz rosyjskich do urzędników Królestwa Polskiego po powstaniu listopadowym (Marek Rutkowski), burmistrzom guberni augustowskiej (Adam Miodowski), kwalifikacjom urzędników Księstwa Warszawskiego (Paweł Cichoń) oraz zbiorowym charakterystykom personelu administracyjnego departamentu siedleckiego (Artur Rogalski) i powiatu zamojskiego z lat 1816-1866 (Tomasz Osiński).

Szeroko reprezentowana była problematyka funkcjonowania aparatu państwowego na obszarze Królestwa Polskiego po powstaniu styczniowym. Przedstawiono ją na przykładach urzędu Generał-gubernatora Warszawskiego (Stanisław Wiech), administracji akcyzy (Krzysztof Latawiec), uwarunkowań funkcjonowania cenzury prasowej (Henryk Bałabuch),

urzędów do spraw powinności wojskowej (Jacek Legieć), a także administracji szkolnej na Lubelszczyźnie (Dariusz Szewczuk) i straży ziemskiej guberni radomskiej (Jan Kozłowski). Ponadto referenci odnieśli się do kwestii personelu urzędniczego guberni płockiej (Ewa Piórkowska), problemu korupcji w administracji rosyjskiej (Artur Górak) oraz specyfiki funkcjonowania samorządu miejskiego Łodzi w czasie I wojny światowej (Adam Kulesza).

Okres II Rzeczypospolitej był przedmiotem wystąpień dotyczących urzędników administracji pracy, opieki społecznej i zdrowia Urzędu Wojewódzkiego Lubelskiego (Waldemar Kozyra), wykonywania funkcji kierowniczych przez starostów powiatowych (Marek Konstantkiewicz) oraz działalności Trybunału Kompetencyjnego (Michał Pyziak).

Odnosnie do okresu powojennego przedstawiono próby usprawnienia pracy biurowej w latach 1944-1950 (Robert Degen) oraz jakże dla niego specyficzną problematykę aparatu partii państwa totalitarnego na przykładzie funkcjonowania Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Białej Podlaskiej (Dariusz Magier) oraz poprzez grupową charakterystykę kadry kierowniczej Komitetu Centralnego PPR i PZPR z lat 1944-1956 (Miroslaw Szumiło).

Ponadto dwa referaty dotyczyły struktur administracyjnych związków wyznaniowych okresu II Rzeczypospolitej – Kurii Diecezjalnej Podlaskiej (Rafał Dmowski) oraz gmin wyznaniowych żydowskich centralnej i zachodniej Polski (Tomasz Kawski). Problemy funkcjonowania administracji prywatnej zostały przedstawione na przykładzie dóbr Branickich w XVIII wieku (Krzysztof Syta). Charakter ogólny miały wystąpienia poświęcone biurokracji jako przedmiotowi badań historycznych (Krzysztof Skupieński) oraz związkom zjawisk biurowych ze współczesnymi problemami powstawania, narastania i przechowywania dokumentacji (Małgorzata Wnuk).

Niestety niemal zupełnie zabrakło referatów odnoszących się do ziem zaborów pruskiego i austriackiego, tak w XIX wieku, jak i w okresie Polski niepodległej. Również słabo była reprezentowana problematyka samorządu terytorialnego.

Zaprezentowane na sympozjum referaty planuje się opublikować drukiem. Organizatorzy zapowiedzieli również zorganizowanie drugiego takiego sympozjum, licząc na udział w nim reprezentantów innych jeszcze dyscyplin naukowych (choćby politologów czy socjologów) zainteresowanych problematyką dziejów biurokracji.

MAREK KONSTANKIEWICZ (Lublin)

„OSOBA I RODZINA W PRAWIE RZYMSKIM I W TRADYCJI PRAWA EUROPEJSKIEGO”. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NA WYDZIALE PRAWA WYŻSZEJ SZKOŁY HANDLU I PRAWA IM. RYSZARDA ŁAZARSKIEGO W WARSZAWIE

Na Wydziale Prawa Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego w Warszawie odbyła się w dniach 29-30 listopada 2007 roku międzynarodowa, włosko-polska konferencja naukowa na temat: „Osoba i rodzina w prawie rzymskim i w tradycji prawa europejskiego”. Konferencja, zorganizowana przez ks. profesora Floriana Lempę przy współdziałaniu profesorów Sebastiano Tafaro i Onorato Bucciego z Uniwersytetu Sapientia w Rzymie, zgromadziła liczne międzynarodowe grono wybitnych badaczy i sporą grupę studentów młodego Wydziału Prawa.

Uczestników konferencji powitała JM Rektor Wyższej Szkoły Handlu i Prawa profesor Teresa Gardocka, zaś otwarcia obrad dokonał dziekan Wydziału Prawa, profesor Zbigniew Lasocik.

Referaty wygłosili profesorowie: Onorato Bucci, *Pojęcie osoby w tradycji grecko-rzymsko-judaityczno-chrześcijańskiej a Konstytucja Europejska*; Jolanda Palazzo, *Tradycja romanistyczna i anglo-romańska w procesie prawnego tworzenia pojęcia osoby w systemie common law-equity law a equitas rzymsko-kanoniczna*; Nadia Perugini, *Znaczenie prawne pojęcia osoby w instytucji rodziny – tradycja romanistyczna a tradycja rzymsko-kanoniczna*; Krzysztof Knoppek, *Problem ochrony osoby i rodziny w procedurze cywilnej polskiej i europejskiej*; Mirrella Mazzeo, *Filius familias – osoba i jej obecność w świecie pracy w starożytnym Rzymie*; Elvira Chlazzo, *Kobieta jako osoba w tradycji prawnej starożytnego Egiptu i Egiptu grecko-rzymskiego*; Bronisław Sitek, *Pakty na rzecz rodziny. Nowa strategia Rady Europy w zakresie polityki rodzinnej*; Valentina Perrone, *Pupil i obowiązki alimentacyjne opiekuna*; Katarzyna Bagan-Kurluta, *Ewolucja funkcji przysposobienia (od prawa rzymskiego do współczesnych regulacji)*; Vincenzo Di Maggio, *Informatyzacja źródeł*; Sebastiano Tafaro, *Ludzie, osoba, zdolność prawna*; Paola Colaneri, *Reprezentowany i przedstawiciel a godność osoby w stosunkach prawnych – tradycja romanistyczna a włoskie ustawodawstwo cywilne*; Florian Lempa, *Prawne aspekty kultu religijnego w antycznej rodzinie rzymskiej*; Ferdinando Parente, *Wolność małżeńska a status familiae*; Krzysztof Szczygielski, *Znaczenie powinowactwa w prawie rzymskim i we współczesnych ustawodawstwach cywilnych*; Donatelle Di Memmo, *Małżeństwo rzymskie jako związek dwóch osób przed i po rozpowszechnieniu się chrześcijaństwa*; Agnieszka Zemke-Górecka, *Ochrona rodziny w świetle standardów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*; Francesco Beer, *Rodzina rzymska a określenie wartości osoby w jej środowisku*; Sławomir Kursa, *Konflikty rodzinne na tle seksualnym a wydziedziczenie w prawie justyniańskim*; Olga Colatruglio, *Ochrona osoby w stosunkach finansowych – tradycja romanistyczna a ustawodawstwo europejskie*; Flore Fontanarosa, *Podstawowe prawa osoby w nowym traktacie Unii Europejskiej i ich chrześcijańskie korzenie*; Tomasz Sokołowski, *Ewolucja sytuacji prawnej nasciturusa*; Marisa De Filippi, *Urodzeni z wolnej i niewolnika*; Maria Casola, *Cudzoziemcy wczoraj i dziś*; Lucia Liberatore, *Pojęcie osoby jako centralny element w aktywności rzymskiej procesualistyki*; Piotr Fiedorczyk, *Receptje obcych rozwiązań prawnych w polskim prawie rodzinnym*; Americo Fontanarosa, *Godność osoby w stosunkach kredytowych w prawie rzymskim i jej dziedzictwo w późniejszej europejskiej tradycji prawnej*.

Obrazy, które dzięki simultanicznemu przekazowi toczyły się w językach włoskim i polskim, wywołały żywą dyskusję, zostały podsumowane przez profesorów Sebastiano Tafaro, Onorato Bucciego i ks. Floriana Lempe.

ŚLAWOMIR KURSA (Warszawa)

LETNI KURS HISTORII PRAWA W INSTYTUCIE HISTORII PRAWA IM. MAXA PLANCKA WE FRANFURCIE NAD MENEM

W dniach od 8 do 13 lipca 2007 roku odbyła się w Instytucie Europejskiej Historii Prawa im. Maxa Plancka we Frankfurcie nad Menem kolejna edycja letniej szkoły historii prawa. W tym roku kierownictwo kursu spoczywało w rękach profesora Pii Letto-Vanamo z Uniwersytetu w Helsinkach. Kurs liczył niespełna 20 uczestników, doktorantów i młodych doktorów z Włoch, Niemiec, Belgii, Holandii, Szwajcarii, Hiszpanii, Norwegii, Francji, Rosji, Estonii i Węgier. Polskę reprezentowali dr Marcin Kwiecień, mgr Maciej Mikuła (UJ) oraz dr Anna Tarnowska (UMK). Każdy z uczestników zobowiązany był do przygotowania obszerniejszego wystąpienia, z których większość poświęcona była charakterystyce badań przeprowadzonych

na potrzeby rozprawy doktorskiej, przewidziano również czas na dyskusję. Dla wielu uczestników była to pierwsza możliwość zaprezentowania wyników swych badań w gremium międzynarodowym, częstokroć w obcym języku (niemiecki, angielski, francuski, włoski). Polskim uczestnikom kurs umożliwił zetknięcie się z innym, specyficznym warsztatem pracy czy też samym formułowaniem tematu projektu badawczego. Oprócz klasycznych tematów z historii prawa (jak np. francuski projekt badań nad elementami procedury kryminalnej obowiązującej w parlamencie w Tuluzie w XV wieku, włoski – poświęcony systemowi prawa karnego w państwie kościelnym przed Restauracją, czy też hiszpańskie badania komparatystyczne nad *Espéculo* i *Sachsenspiegel*) lub historii doktryn prawnych (jak np. badania doktoranta belgijskiego poświęcone sylwetce tamtejszego prawnika Edmonda Picarda) pojawiły się także oryginalne projekty. Warto wspomnieć tu o studium poświęconym pojedynczemu *casusowi* (badania Mathiasa Domsa nad osiemnastowiecznym prawem spadkowym półkwi na podstawie akt konkretnej sprawy) czy też – dla kontrastu – o rosyjskich badaniach Dimitrego Poldnikova nad genezą i ewolucją treści pojęcia zobowiązania, od prawa rzymskiego po nowoczesne dziewiętnastowieczne kodeksy prawa cywilnego. Takie sformułowanie tematu, nadzwyczaj wąskie lub szerokie, budzić musi wątpliwości natury metodologicznej. Inny dość kontrowersyjny przykład może stanowić projekt badawczy estońskiej doktorantki, poświęcony analizie prawniczego słownictwa łacińskiego w estońskich czasopismach prawnych XX wieku, ograniczony właściwie do statystyki użycia pojęć typu *lex, ius, corpus, poena* czy też premii rzymskich, bez próby umieszczenia wskazanych pojęć w szerszym kontekście bądź też pozbawione próby analizy znaczeniowej zastosowanego pojęcia. Dyskusje nad wystąpieniami były zatem wyjątkowo ożywione.

Uzupełnieniem intensywnej dyskusji w ramach kursu były gościnny wykład profesora Jana Schrödera z Tübingen, zatytułowany *Zur Geschichte der juristischen Methodenlehre zwischen 1850 und 1933* oraz zwiedzanie bogatej biblioteki Instytutu, znanej wielu polskim historykom prawa. Warto wskazać ponadto, że coraz większa część zbiorów Instytutu, w tym dział XVI-XVIII-wiecznych doktoratów uniwersytetów I Rzeszy, przygotowywana jest do digitalizacji, co z pewnością posłuży upowszechnieniu wielu niezwykle rzadkich prac (www.mpier.uni-frankfurt.de/bibliothek/dissertationenprojekt.html).

ANNA TARNOWSKA (Toruń)

OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNO-PRAWNA IM. MICHAŁA SZCHANIECKIEGO

Katedra Historii Prawa i Katedra Prawa Rzymskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego były organizatorem tegorocznej Ogólnopolskiej Olimpiady Historyczno-Prawnej im. Michała Szchanieckiego. Olimpiada odbyła się 31 maja 2007 roku w sali Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. W konkursie uczestniczyły reprezentacje studentów z dziesięciu wydziałów prawa polskich uczelni wyższych: Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego i Uniwersytetu Śląskiego.

Olimpiada rozpoczęła się o godz. 11.00. Zebranych w sali Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego gości przywitał Kierownik Katedry Historii Prawa profesor

Adam Lityński. W Komisji oceniającej zasiedli opiekunowie reprezentacji. Konkurs przebiegał w bardzo miłej atmosferze. Odpowiedzi drużyn cechował dość wysoki poziom, zarówno w zakresie treści, jak i formy.

Pierwsze miejsce w konkursie zajęli studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego (Sylwia Stompiol i Grzegorz Czapla), drugie miejsce zajęli studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (Przemysław Gumieła i Jakub Greń), trzecie miejsce zajęli studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kamila Sawicka i Jakub Michalik).

Wszyscy uczestnicy Konkursu otrzymali dyplomy i nagrody książkowe. Olimpiada zakończyła się uroczystym obiadem.

Zgodnie z tradycją organizowania kolejnej Olimpiady Historyczno-Prawnej przez ośrodki uniwersyteckie, z którego studenci otrzymali pierwszą nagrodę w konkursie, organizatorem przyszłorocznej Ogólnopolskiej Olimpiady Historyczno-Prawnej im. Michała Szanieckiego będzie powtórnie Uniwersytet Śląski.

ANNA STAWARSKA-RIPPEL (Katowice)

OBRONY PRAC DOKTORSKICH

W dniu 17 kwietnia 2007 roku odbyła się przed Komisją Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Aleksandry Kozioł. Podstawą obrony była rozprawa pt. *Prace nad unifikacją prawa cywilnego w Polsce w latach 1945-1946*, przygotowana w Katedrze Historii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. Promotorem w przewodzie był prof. dr hab. Adam Lityński, zaś recenzentami rozprawy dr hab. prof. UJ Dorota Malec i prof. dr hab. Marian Mikołajczyk (UŚ). Komisja jednogłośnie uchwaliła postanowić do Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego o nadanie doktorantce stopnia doktora nauk prawnych.

24 kwietnia 2007 roku Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego nadała mgr Aleksandrze Kozioł stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Dnia 19 września 2007 roku odbyła się przed Komisją Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Jarosława Kuisza. Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Charakter prawny porozumień sierpniowych w okresie 1980-1981*. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Marek Wąsowicz, zaś recenzentami prof. dr hab. Marek Zirk-Sadowski (UŁ) i prof. dr hab. Hubert Izdebski (UW).

Po przeprowadzeniu obrony Komisja wystąpiła do Rady Wydziału Prawa i Administracji UW o nadanie magistrowi Jarosławowi Kuiszowi stopnia naukowego doktora nauk prawnych. Rada Wydziału podjęła stosowną uchwałę na posiedzeniu w dniu 15 października 2007 roku.

Dnia 13 listopada 2007 roku odbyła się przed Komisją Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego publiczna obrona pracy doktorskiej magistra Tomasza Adamczyka. Podstawą obrony była rozprawa pt. *Kara w prawie Polski XVIII wieku*, przygotowana w Katedrze Historii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. Promotorem w przewodzie był profesor Marian Mikołajczyk. Recenzentami rozprawy byli prof. dr hab. Dorota Malec (UJ) i Adam Lityński (UŚ). Komisja jednogłośnie uchwalała postanowiła wystąpić do Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego o nadanie doktorantowi stopnia doktora nauk prawnych.

20 listopada 2007 roku Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego jednogłośnie nadała magistrowi Tomaszowi Adamczykowi stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Dnia 11 grudnia 2007 roku odbyła się przed Komisją Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Michała Wyszkwoskiego. Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Ustrój polityczny Wielkopolski w latach 1138-1296*. Promotorem w przewodzie był prof. dr hab. Jerzy Walachowicz, zaś recenzentami prof. dr hab. Tadeusz Maciejewski (UGd.) i prof. dr hab. Krzysztof Krasowski (UAM). Komisja wystąpiła do Rady Wydziału z wnioskiem o nadanie magistrowi Michałowi Wyszkwoskiemu stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Na posiedzeniu w dniu 15 stycznia 2008 roku Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nadała magistrowi Michałowi Wyszkwoskiemu stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Dnia 17 grudnia 2007 roku odbyła się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Przemysława Dąbrowskiego, asystenta w Katedrze Historii Państwa i Prawa Polskiego. Podstawą przewodu była rozprawa pt. *Mysł polityczna i działalność Narodowej Demokracji na ziemiach byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1897-1918*. Promotorem w przewodzie był dr hab., prof. Uniwersytetu Gdańskiego Dariusz Szpoper, recenzentami zaś – prof. dr hab. Egidijus Aleksandravicius z Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie i prof. dr hab. Marek Maciejewski z Uniwersytetu Wrocławskiego.

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego nadała magistrowi Przemysławowi Dąbrowskiemu stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Materiały zebrali:

JAROSŁAW KUISZ (Warszawa)

PRZEMYSŁAW KRZYWOSZYŃSKI (Poznań)

ANNA STAWARSKA-RIPPEL (Katowice)

MIKOŁAJ TARKOWSKI (Gdańsk)

Druk: WYDAWNICTWO I DRUKARNIA UNI-DRUK s.j.
ul. Przemysłowa 13, 62-030 Luboń,
tel. 061 899 49 49 (do -52), fax 061 813 93 31
e-mail: biuro@uni-druk.pl, www.unidruk.poznan.pl

